

UZASADNIENIE

- I. Niniejszy projekt zmian ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów stanowi konsekwencję dwojakiego rodzaju doświadczeń.

Z jednej strony proponowane zmiany wynikają z oceny rezultatów ponad ośmioletniego funkcjonowania ustawy. Co do zasady, uchwalone w 1996 r. i wprowadzone w 1998 r. nowe instytucje prawne – zastaw rejestrowy, jako postać ograniczonego prawa rzeczowego powstającego na podstawie przepisów prawa cywilnego oraz sądowy rejestr zastawów, znakomicie przyjęły się w polskim systemie prawa i potwierdziły swoją ogromną przydatność dla wspierania i ochrony umownych stosunków majątkowych. Niektóre szczegółowe rozwiązania były jednak krytykowane ze względu na niedostosowanie do zasad prawa europejskiego, bądź nieskuteczne, długotrwałe lub zbyt kosztowne działanie. Dlatego zmiany przepisów zawarte w projekcie mają na celu usunięcie barier dla pełnego wykorzystania zastawu rejestrowego w praktyce. Proponuje się zniesienie ograniczeń podmiotowych po stronie wierzycieli zabezpieczonych, uproszczenie zasad określania wierzytelności zabezpieczonej, przedmiotu zastawów i doprecyzowanie niektórych reguł zaspokojenia zastawnika. Przede wszystkim jednak projekt ma na celu uproszczenie postępowania rejestrowego przez ograniczenie sądowego badania wniosków o wpis. Usprawnienie funkcjonowania rejestru zastawów jest niezbędne, gdyż występujące w praktyce trudności interpretacyjne treści przepisów nie odpowiadają potrzebom obrotu i realizacji postulatu szybkiego i pewnego postępowania rejestrowego.

Z drugiej strony projekt uwzględnia treść art. 58 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. Nr 130, poz. 1450, z późn. zm.), który wymaga, aby w określonym terminie organy władzy publicznej umożliwiły odbiorcom usług certyfikacyjnych wnoszenie podań i wniosków oraz innych czynności w postaci elektronicznej w przypadkach, gdy przepisy prawa wymagają składania ich w określonej formie lub według

określonego wzoru. Zmiany proponowane w art. 42 i 43a ustawy mają zapewnić drogę elektroniczną dla skutecznego składania przez uczestników postępowania wniosków do wydziałów rejestru zastawów sądu rejonowego oraz składania wniosków do centralnej informacji o wydanie odpisów, zaświadczeń i informacji, jak również przesyłania w formie elektronicznej zarządzeń, postanowień i wszelkiej innej korespondencji z sądu oraz dokumentów i informacji z centralnej informacji rejestru zastawów.

II. Uzasadnienie szczegółowe proponowanych w projekcie zmian przepisów ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów.

Uzasadnienie zmiany art. 1 ust. 1:

Proponowana zmiana polega na usunięciu dotychczasowej zamkniętej listy wierzycieli uprawnionych do zaspokojenia swoich wierzytelności zastawem rejestrowym i przyjęciu, że uprawnienie takie przysługuje każdemu wierzycielowi. W zamian wprowadza się krótki przepis określający przedmiot ustawy.

Powyższa zmiana art. 1 ust. 1 uwzględnia także wejście Polski do Unii Europejskiej oraz wynikającą z przepisów unijnych zasadę swobody przepływu środków pieniężnych i związanych z nim płatności. W świetle załącznika nr I, pkt IX do dyrektywy 88/361 (która została zastąpiona przez obowiązujące dzisiaj regulacje w art. 56-60 TWE), swoboda przepływu kapitału obejmuje swobodę ustanawiania prawa zastawu przez podmiot, który ma miejsce zamieszkania (siedzibę) na terytorium jednego z państw członkowskich – na rzecz podmiotu z terytorium innego państwa członkowskiego.

Obecnie obowiązujący przepis budził też poważne wątpliwości w praktyce orzeczniczej sądów polskich (patrz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23.02.2005 r., sygn. akt III CZP 88/04, OSNCP 2006/1/5). Tymczasem dziewięcioletni okres funkcjonowania ustawy i praktyka sądów rejestrowych pozwalają odrzucić obawy, które towarzyszyły autorom ustawy z 1996 r., że zbyt otwarcie nieznanej dobrze instytucji na wszystkie podmioty uczestniczące w obrocie spowoduje „zalanie” sądów zbyt wielką ilością wniosków o wpis. Utrzymywane ograniczenia dotyczyły w gruncie rzeczy

już tylko kilku kategorii podmiotów (głównie osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz podmiotów zagranicznych niebędących instytucjami kredytowymi). Aktualnie nie ma podstaw do twierdzenia, że liczba wniosków o wpis pod rządami proponowanych przepisów radykalnie wzrośnie i spowoduje wydłużenie postępowania rejestrowego. Przeciwnie, można oczekiwać, że zasadnicza zmiana zakresu sądowego badania wniosków o wpis spowoduje znaczne skrócenie okresu tego postępowania.

Uzasadnienie zmian w art. 2:

Zmiana w art. 2 ust. 1 ma jedynie charakter redakcyjny. Jeżeli chodzi o nowe brzmienie ust. 4, to ma on na celu usunięcie zapisu, który praktycznie nie pozwalał na ustanowienie przez osobę trzecią zastawu rejestrowego zabezpieczającego wierzytelność z tytułu obligacji, gdyż wątpliwości budziło wyrażenie „organ właściwy emitenta”. W proponowanym obecnie przepisie usunięty został zwrot „uchwała właściwego organu emitenta”, a jednocześnie rozszerzono zakres przedmiotowy zastawu zgodnie z innymi ustawami o papierach wartościowych. Także zaproponowane przepisy ustawy, np. art. 4 ust. 2 i 3, oraz dotychczasowa praktyka nie pozwalają na inne rozwiązanie niż zawarcie umowy z ustanowionym administratorem zastawu.

Proponowana zmiana jest spójna ze zmianą art. 4 ust. 3 ustawy.

Uzasadnienie zmiany art. 3 ust. 1:

Zmiana art. 3 ust. 1 ustawy wynika z konieczności zapewnienia spójności systemu prawa i uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych, jakie powstały w związku z brzmieniem art. 180 ustawy z dnia 15 lipca 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037, z późn. zm.), który dla powstania zastawu rejestrowego na udziale w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością wymaga formy szczególnej, tj. formy pisemnej z podpisanymi notarialnie poświadczonymi.

Podobne wątpliwości budziło stosowanie przewidzianego w art. 329 § 1 K.c. wymogu nadania daty pewnej umowie o ustanowienie zastawu rejestrowego na prawach.

Proponowane rozwiązanie jest konsekwencją art. 2 ustawy, zgodnie z którym zastaw rejestrowy jest ustanowiony dopiero z chwilą wpisu do rejestru zastawów, zaś umowa zastawnicza powinna zostać złożona do akt w sądzie rejestrowym.

Podobne rozwiązanie, co do formy umowy zastawniczej, zawarto w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (Dz. U. Nr 91, poz. 871 oraz z 2005 r. Nr 83, poz. 719 i Nr 183, poz. 1538).

Uzasadnienie zmiany art. 3 ust. 2 pkt 4:

Dotychczasowy przepis art. 3 ust. 2 pkt 4 ustawy przewidywał dwa sposoby określenia wierzytelności zabezpieczonej zastawem: wierzytelność w określonej wysokości oraz wierzytelność „przyszłą lub warunkową o wysokości nieustalonej w chwili zawarcia umowy zastawniczej”, dla której wskazuje się „najwyższą sumę zabezpieczenia”. Stanowiło to nawiązanie do rozróżnienia hipoteki zwykłej oraz hipoteki kaucyjnej. Dodatkowo obecna treść art. 3 ust. 2 pkt 4 budziła wątpliwości interpretacyjne w świetle art. 6 i art. 40 ust. 1 pkt 4 ustawy. To zadecydowało o przyjęciu jednolitego sposobu określenia wierzytelności zabezpieczonej zastawem przez wpisywanie do rejestru najwyższej sumy zabezpieczenia. Proponowane rozwiązanie pozwoli także innym wierzycielom na uzyskanie informacji o rzeczywistym zadłużeniu zastawcy.

Uzasadnienie uchylecia art. 3 ust. 3:

W celu usprawnienia procedury wpisu zastawu do rejestru sądowego zrezygnowano z ograniczenia stron jednomiesięcznym terminem na złożenie wniosku o rejestrację zastawu, tym bardziej że – zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy – zastaw rejestrowy powstaje dopiero w momencie dokonania wpisu do rejestru zastawów. Oprócz usunięcia terminu na złożenie wniosku rejestrowego, z dotychczasowej treści przepisu przeniesiono do art. 39 ust. 1 ustawy (regulującego tryb postępowania rejestrowego) określenie kręgu osób uprawnionych do złożenia tego wniosku. Skoro o pierwszeństwie zastawu rejestrowego decyduje data wpisu do rejestru – zastawnik sam jest zainteresowany szybkim złożeniem

wniosku, a nawet jedno-, dwudniowe opóźnienie powodowało odmowę wpisu. Proponowana zmiana stanowi usunięcie jednej z barier do szerszego stosowania instytucji rejestru zastawów.

Uzasadnienie zmian art. 4:

Proponowana zmiana wynika z faktu wykreślenia ograniczenia podmiotowego w art. 1 ust. 1, gdyż nieaktualny stał się zwrot o „wierzycielach, z których przynajmniej jeden jest uprawniony do zabezpieczenia swoich wierzytelności zastawem rejestrowym”. Wyznaczenie administratora zastawu wydaje się ponadto konieczne, gdy kredyt udzielony przez jeden podmiot stał się kredytem wspólnym wskutek przelewu części wierzytelności. Potrzeby obrotu bankowego przemawiają za tym aby taką możliwość dopuścić. Dodatkowo, instytucja administratora zastawu okazuje się być przydatna w przypadku restrukturyzacji zobowiązań w postępowaniu układowym. Jeżeli układ z wierzycielami ma polegać na zabezpieczeniu ich wierzytelności zastawem rejestrowym na majątku upadłego, to celowym jest użycie w tej sytuacji administratora i ustanowienie jednego zastawu na zabezpieczenie wszystkich wierzytelności objętych układem. W innym wypadku należałoby ustanowić tyle zastawów, ilu jest wierzycieli. Konieczność umownego porozumienia się wierzycieli wybierających administratora zastawu wspiera prawdopodobieństwo powodzenia układu.

Nie są też znane przypadki nadużycia tej instytucji przez wierzycieli, pokrzywdzenia dłużnika, itp.

Uzasadnienie uchylecia art. 6:

Uchylenie dotychczasowej treści art. 6 jest konsekwencją ujednoczenia opisu wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym w art. 3 ust. 2 pkt 4. W sytuacji gdy zasadą jest zabezpieczanie wierzytelności do wysokości najwyższej sumy zabezpieczenia, utrzymanie obecnego art. 6 pozostawałoby w sprzeczności z innymi przepisami ustawy.

Uzasadnienie zmiany w art. 7 ust. 1:

Zgodnie z ustawą z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski (Dz. U. Nr 138, poz. 1545, z późn. zm.) rejestr okrętowy obejmuje nie tylko statki

morskie, ale i statki w budowie (art. 23 § 4 K.m. i art. 25 K.m.). Części składające się na statek w budowie mogą jednak stanowić przedmiot zastawu rejestrowego jako zbiór rzeczy ruchomych stanowiący całość gospodarczą.

Uzasadnienie zmiany w art. 7 ust. 3:

W odniesieniu do rzeczy lub praw przyszłych spotykamy liczne wątpliwości i rozbieżną praktykę co do pojęcia „zbioru rzeczy ruchomych i praw, które zostaną dopiero nabyte w przyszłości”. Przepis obecnie proponowany precyzuje zakres przedmiotowy tego zbioru, co jest zgodne z ogólną zasadą możliwości objęcia zastawem rejestrowym rzeczy i praw przyszłych z chwilą ich objęcia przez zastawcę.

Uzasadnienie zmian w art. 9:

Proponowana zmiana, która łączy się ze zmianą art. 7 ust. 1 ustawy, ma na celu usunięcie rozbieżności praktyki w odniesieniu do składników „statków w budowie”, takich jak np. silniki, które stały się elementami statków wpisanych do rejestru okrętowego (patrz uwagi do zmiany art. 7 ust. 1), oraz gdy przedmiotem zastawu jest rzecz ruchoma wchodząca w skład zbioru rzeczy ruchomych obciążona zastawem rejestrowym, która stała się następnie częścią składową nieruchomości.

Uzasadnienie zmiany w art. 14 ust. 3:

Wprowadzona zmiana przepisu ma charakter redakcyjny i polega na zastąpieniu zwrotu „przedmiotu obciążonego zastawem rejestrowym” zwrotem „przedmiotu zastawu rejestrowego”, który występuje w innych miejscach ustawy.

Uzasadnienie zmian w art. 17:

Proponowana zmiana brzmienia ust. 1 i 2 oraz wykreślenie ust. 3 wynikają z usunięcia ograniczenia kręgu podmiotów uprawnionych do ustanowienia zastawu z treści art. 1 ust. 1 ustawy. W art. 17 ust. 1 wykreślono część zdania, w którym nawiązywano do przeniesienia wierzytelności „na inny podmiot uprawniony”. Zrezygnowano z dotychczasowej treści ust. 2, który dotyczył przeniesienia wierzytelności na osobę nieuprawnioną, a ta zmiana

wymagała wykreślenia ust. 3, który określał skutki naruszenia zakazu przewidzianego w ust. 2.

Nowa treść ust. 2 (przeniesienie zastawu wskutek przeniesienia wierzytelności dotychczasowego administratora) stanowi konsekwencję zmian art. 4 ustawy.

W okresie istnienia zabezpieczenia zastawnik będący administratorem zastawu może zbyć swoją wierzytelność bez negatywnych skutków dla innych wierzycieli, jednak samo przejście praw wynikających z istniejącego zastawu dla tego nabywcy nastąpi z chwilą wpisania w rejestrze tej zmiany. Propozycja ta ma zapewnić dłużnikowi aktualną informację o osobie administratora, który musi być znany nie tylko wybierającym go wierzycielom. Należy unikać sytuacji gdy dłużnik dokonuje spłaty na ręce administratora gdyż nie wie o jego zmianie. Proponowana zmiana powoduje, że nowy wierzyciel i zastawnik będą również zainteresowani ujawnianiem zmiany w rejestrze co do osoby administratora.

Uzasadnienie zmian w art. 18:

Dotychczasowa treść art. 18 ustawy stanowi jeden z ustawowych wyjątków od zasady akcesoryjności zastawu rejestrowego. Proponowane obecnie brzmienie tego przepisu ma na celu wyraźne określenie ustawowych kryteriów dla dalszego istnienia zastawu rejestrowego pomimo wygaśnięcia zabezpieczonej nim wierzytelności. Dotychczasowa treść umożliwiała składanie do akt rejestrowych umowy stron o przeniesieniu wpisanego zastawu na zabezpieczenie nowej, wyższej wierzytelności. Ta luka prawna naruszała usprawiedliwione interesy pozostałych wierzycieli. Poglądy w tym zakresie zostały przedstawione w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9.04.2002 r. w sprawie III CKW 806/99 oraz licznych glosach do tego orzeczenia.

Obecne zmiany biorą pod uwagę wolę stron, ale muszą zostać spełnione enumeratywnie wymienione kryteria wskazane w ust. 2, który wprowadza wyraźne ograniczenie co do wysokości sumy zabezpieczenia przyjętej dla nowego stosunku prawnego (może być niższa lub taka sama jak kwota pierwotna) oraz ograniczenie czasowe (6 miesięcy). Natomiast w ust. 3

oraz ust. 4 przewiduje się sposób postępowania stron, które nie chciały kontynuować współpracy.

Uzasadnienie dodania nowego art. 18a:

Istotną nowością w ustawie jest wprowadzenie możliwości działania sądu rejestrowego z urzędu wobec nowej treści art. 39 ust. 1 ustawy. Art. 18a przewiduje działanie sądu z urzędu po upływie ustawowego terminu wygaśnięcia zastawu rejestrowego. Termin 20 lat został przyjęty po ustaleniu, że w praktyce największa liczba umów zastawniczych dotyczy okresu 60 miesięcy (5 lat) i są one przedłużane w trybie art. 18 o dalsze 5 lat. Tak więc działanie sądu z urzędu, po okresie 20 lat od chwili wpisu zastawu w rejestrze, ma na celu uporządkowanie rejestru zastawów, a zwłaszcza elektronicznej bazy danych z wpisów, co do których strony nie wykazują żadnego zainteresowania, a brak jest skutecznych narzędzi do wymuszenia złożenia stosownego wniosku o wykreślenie zastawu. Przyjęto zasadę, że maksymalnie zastaw rejestrowy będzie figurował w rejestrze przez okres 30 lat.

Możliwość wcześniejszego wykreślenia zastawu na wniosek stron reguluje art. 19 ustawy.

Uzasadnienie zmian art. 19:

Proponowane zmiany mają charakter porządkowy. Treść nowego ust. 2 została przeniesiona z dotychczasowego art. 18 ust. 2 w ten sposób, aby jeden przepis obejmował regulacje dotyczące wykreślenia zastawu na wniosek stron. W treści ust. 3 pkt 3 lit. b, oprócz komornika, przewidziano także „inny organ egzekucyjny”, który może wydać zaświadczenie o nabyciu przedmiotu zastawu, co uwzględnia przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954, z późn. zm.).

Uzasadnienie zmiany w art. 20:

Dotychczasowe brzmienie art. 20 ustawy było sprzeczne z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego obowiązującymi po 2005 r. (np. art. 1025 K.p.c.). Proponowana obecnie treść przepisu utrzymuje regułę pier-

wszeństwa zaspokojenia wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym, który został wpisany z datą wcześniejszą, a także dostosowuje przepisy ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów do obowiązujących ustaw, w szczególności do art. 41 i 42 ustawy – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r., Nr 8, poz. 60, z późn. zm.).

Uzasadnienie dodania art. 21a :

Proponowane rozwiązanie ma rozstrzygać wątpliwości powstające na podstawie obecnie obowiązujących przepisów, po wprowadzeniu do polskiego systemu prawa pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia zastawnika.

Ograniczono prawo zastawnika z prawa korzystania z uprawnień z art. 22-27 ustawy, gdy inni wierzyciele podejmują czynności mające na celu zaspokojenie przysługujących im wierzytelności, w drodze postępowania egzekucyjnego prowadzonego według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Proponowany przepis pełni rolę przepisu kolizyjnego. Zastawnik musi zgłosić swoje uprawnienia do organu prowadzącego egzekucje w trybie określonym w Kpc.

Uzasadnienie zmian w art. 22:

Zmiany art. 22 ustawy idą w kilku kierunkach. Z jednej strony pojawiły się wątpliwości interpretacyjne odnoszące się do ust. 1 pkt 3, co do możliwości przejęcia przedmiotu zastawu w postaci zbioru rzeczy ruchomych lub praw, gdy strony umowy zastawniczej określiły ściśle wartość takiego przedmiotu zastawu. Z drugiej strony przewidziane w art. 22 ust. 1 pkt 3 „ściśle oznaczanie wartości przedmiotu zastawu” miało (zdaniem autorów projektu ustawy z 1996 r.) prowadzić do wskazania kwoty wyrażonej w pieniądzu, aby uniknąć między stronami sporu o wartość przejmowanego przedmiotu zastawu. Praktyka jednak od samego początku ignoruje taką interpretację, przyjmując w umowach zastawniczych lub odrębnych porozumieniach rozmaite formy waloryzacji i dlatego nowa treść art. 22 ust. 1 pkt 3 dopuszcza możliwość „umownego sposobu ustalenia wartości przedmiotu” dla celów jego przejęcia.

Kolejna zmiana w art. 22 polega na dodaniu pkt 4 w ust. 1 oraz pkt 3

w ust. 2, które dotyczą zaspokojenia zastawnika w przypadku ustanowienia zastawu rejestrowego na wierzytelności z tytułu umowy rachunku bankowego. Dotychczas banki posługują się różnymi rozwiązaniami typu pełnomocnictwo do rachunku lub przelew praw. Żadne z nich nie jest jednak jawne publicznie, jak zastaw rejestrowy. Wprowadzone rozwiązanie zostało ograniczone tylko do przypadków, gdy zastawnikiem jest bank jednocześnie prowadzący rachunek bankowy na rzecz zastawcy.

Uzasadnienie zmiany w art. 24 ust. 2:

Zmiana w art. 24 ust. 2 ma na celu określenie kryteriów dla realizacji przez Ministra Sprawiedliwości wytycznych co do wydania rozporządzenia wykonawczego, którego treść powinna brać pod uwagę przedmiot zastawu rejestrowego, interesy zastawnika i zastawcy oraz bezpieczeństwo obrotu. Rozporządzenie powinno również określać tryb i koszty (notariusza i komornika) przeprowadzonego przetargu, uwzględniając przedmiot przetargu.

Uzasadnienie zmian w art. 25:

W prawie polskim zbliżona instytucja szczegółowego ustalania przedmiotu zastawu została wprowadzona w odniesieniu do zastawu skarbowego (art. 45 Ordynacji podatkowej). Podobne reguły wprowadzono do zastawu rejestrowego, aby uniemożliwić zmniejszanie składników majątkowych przez nierzetelnych zastawców, zanim zastawnik był w stanie skutecznie dokonać wszystkich czynności niezbędnych dla zaspokojenia jego wierzytelności. Art. 25 nie prowadzi bezpośrednio do zaspokojenia zastawnika, a jedynie do uchronienia składników majątkowych przedmiotu zastawu przez dokonanie spisu z natury w sposób określony przez strony umowy zastawniczej i zakaz rozporządzania składnikami.

Uzasadnienie zmian w art. 27:

Potrzeba zmian w art. 27 ustawy wynika z faktu, że uprawnienie zastawnika do uruchomienia procedury mającej na celu zaspokojenie z dochodu osiągniętego w wyniku działań zarządcy w praktyce okazuje się faktycznie bezskuteczne, gdyż ustalenie tych zasad nie jest możliwe na etapie negocjowania umów zastawniczych .

Nowy art. 27 ust. 1 wypełnia istniejącą lukę prawną i odsyła do obowiązujących już przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o zarządzie przymusowym nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym (np. art. 1064¹ i następne K.p.c.) z odpowiednimi modyfikacjami.

Ograniczono ryzyko pokrzywdzenia zastawcy, wprowadzając zasadę solidarnej odpowiedzialności zastawnika i zarządcy (w ust. 2) oraz zastawnika i dzierżawcy (w ust. 3) za szkody wyrządzone zastawcy.

Brak stosownej regulacji umożliwił ocenę, że wyznaczenie zastawnika jako zarządcy stanowi obejście prawa.

Uzasadnienie uchylenia art. 28 oraz art. 29-35 (rozdziału 7):

W opinii ekspertów z zakresu postępowania cywilnego oraz prawa bankowego regulacje zawarte w art. 28 oraz w art. 29-35 są całkowicie martwe i nie ma potrzeby dalszego utrzymywania ich w nowelizowanej ustawie.

Uzasadnienie zmian w art. 36:

Zaznaczenie wyłączności jurysdykcji krajowej w sprawach o wpis do rejestru zastawów wydaje się konieczne (dodany ust. 1a) dla wyraźnego określenia, że do polskiego rejestru publicznego wpisy mogą być dokonywane tylko na podstawie orzeczeń sądów polskich, bez możliwości uznania orzeczeń sądów zagranicznych. Łącznikiem jurysdykcji wyłącznej będzie wpis do rejestru według przepisów ustawy, czyli polskiej ustawy o zastawie rejestrowym. Dodać należy, że w opracowanym przez Komisję Kodyfikacyjną projekcie zmian przepisów dotyczących tzw. międzynarodowego postępowania sądowego zamieszczono regulację w proponowanym art. 1109¹ § 1 K.p.c.: „Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu postępowania rejestrowego dotyczące rejestru publicznego prowadzonego w Polsce”. W motywach do tej propozycji podkreślono, że przepis ten daje wyraz zasadzie, że sprawy o wpis do rejestru publicznego w Polsce mogą być rozstrzygane tylko przez sądy polskie.

Propozycja wykreślenia ust. 2 wynika z faktu, że jest on całkowicie

nieaktualny, a dodatkowo sprzeczny z przepisami wydanymi po 2000 r. Przepis art. 36 ust. 2 określa właściwość sądów rejestrowych odwołując się do miast wojewódzkich i obszarów województwa. Tak więc uchylenie art. 36 ust. 2 wydaje się być konieczne i zasadne.

Uzasadnienie zmian w art. 39:

Dla potrzeb usprawnienia postępowania o wpis zastawu do rejestru, a także dla uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych, zmieniono art. 39 ust. 1. Dotychczasowy przepis przewiduje jedynie składanie do rejestru wniosku oraz umowy zastawniczej. Tymczasem podstawą wpisu, zgodnie z projektowanymi przepisami (zob. proponowane nowe brzmienie art. 4), a także obowiązującymi przepisami innych ustaw, mogą być inne dokumenty (np. w sytuacjach spadkobrania, podziału albo łączenia spółek).

Do treści art. 39 ust. 1 przeniesiono również określenie podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o wpis zastawu, który był w skreślonym art. 3 ust. 3 ustawy.

Dodatkowo wprowadzono możliwość działania sądu rejestrowego z urzędu w wypadkach ściśle określonych w ustawie (nowy art. 18a).

W nowym ust. 2a projekt uwzględnia możliwość składania wniosku o wpis w rejestrze w postaci papierowej lub drogą elektroniczną – zgodnie z wyborem wnioskodawcy. Przyjęte w obecnym projekcie rozwiązanie jest zgodne z nowymi przepisami przyjętymi w projekcie ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) i również odwołuje się do wymogów ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym.

Dodany ust. 5 wyraźnie określa, gdzie są dostępne urzędowe formularze z postępowania rejestrowego.

Uzasadnienie zmian w art. 40 ust. 1 pkt 2 i 4:

Zmiana art. 40 ust. 1 pkt 2 jest związana ze zmianą art. 3 ust. 2 pkt 4 ustawy. Propozycja uwzględnia nowy zakres kognicji sądu rejestrowego z art. 40 ust. 3 (sąd bada tylko treść umowy w zakresie danych podlegających wpisowi do rejestru).

Wobec zmiany art. 3 ust. 2 pkt 4 – do rejestru będzie wpisywana jedynie

najwyższa suma zabezpieczenia obejmująca kwotę główną i inne dopuszczone prawem kwoty. Ponadto wpis obejmuje adres dla doręczeń w Polsce.

Uzasadnienie zmiany w art. 40 ust. 3:

Celem usprawnienia postępowania o wpis zastawu do rejestru zastawów jest ograniczenie zakresu sądowego badania wniosku o wpis.

Proponuje się, aby w trakcie rozpoznawania wniosku o wpis sąd badał jedynie treść i formę wniosku oraz dokumentów stanowiących podstawę wpisu i to w ograniczonym zakresie – tylko w odniesieniu do danych podlegających wpisowi. Oprócz tego wprowadza się dodatkowy standard uzasadniający odmowę wpisu przez sąd – naruszenie prawa stwierdzone przy rozpoznawaniu wniosku musi być oczywiste, inne błędy powinny zostać usunięte w trybie postępowania brakowego.

Uzasadnienie zmian art. 41:

W propozycji zmiany ust. 2 przyjęto prawniczą zasadę *volenti fit iniuria* (chcącemu nie dzieje się krzywda). W sytuacji, gdy sam wierzyciel zabezpieczony zastawem składa wniosek o wykreślenie zastawu (wykreślenie to z mocy art. 19 ust. 2 ustawy skutkuje wygaśnięciem zastawu) to należy przyjąć, że taka jest właśnie wola stron. Nowa regulacja pozwoli znacznie przyspieszyć postępowanie rejestrowe bez ryzyka naruszenia ochrony uprawnionego wierzyciela, który sam złoży wniosek o wykreślenie zastawu.

Dodany ust. 2a przede wszystkim uzupełnia przepisy ustawy dotyczące działań sądu w przypadku złożenia do akt dokumentów, które nie wymagają złożenia nowego formularza ani też zmiany danych w samym rejestrze. Projekt nawiązuje do analogicznego przepisu art. 9 ust. 2 ustawy o KRS, który nakazuje wydanie postanowienia sądu o przyjęciu dokumentów, które nie stanowią załącznika dla wniosku o wpis zmian danych w rejestrze. Dokumenty takie wymagają merytorycznej oceny sądu i nie powinny być automatycznie załączane do akt.

Dodany ust. 2b ma na celu uproszczenie obiegu korespondencji

(przyjmując priorytet adresu wpisanego w rejestrze zastawów), analogicznie do rozwiązań przyjętych w przepisie art. 139 Kodeksu postępowania cywilnego, który odnosi się tylko do rejestru KRS i ewidencji działalności gospodarczej.

Nadal decydującym będzie każdy adres wskazany przez strony (nawet jeżeli nie został wpisany do rejestru), gdyż przepis przewiduje skutek dla samego faktu „powiadomienia” sądu. Proponowana zmiana znacznie przyspieszy postępowanie sądowe, gdyż brak stosownego przepisu sankcjonował praktykę stron braku powiadamiania sądu o zmianie adresu po wpisaniu zastawu.

Uzasadnienie dodania nowego art. 41a:

Przedmiotem zastawu rejestrowego mogą być samoloty [(statki powietrzne podlegające wpisowi do rejestru cywilnych statków powietrznych – art. 34 i nast. ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2006 r. Nr 100, poz. 696, z późn. zm.)]. Do rejestru statków wpisywane są także „prawa rzeczowe ustanowione na statku powietrznym” (art. 36 ust. 1 pkt 1 Prawa lotniczego), przy czym okoliczność podlegająca wpisowi do rejestru cywilnych statków powietrznych jest skuteczna wobec osób trzecich, gdy zostanie wpisana do rejestru statków (art. 38 ust. 1). W przypadku statku powietrznego obciążonego zastawem rejestrowym – zastaw powstaje z chwilą wpisu do rejestru zastawów (art. 2 ustawy o rejestrze), ale nie jest skuteczny aż do chwili ujawnienia go w rejestrze statków powietrznych (art. 38 Prawa lotniczego). Proponowana zmiana pozwoli usunąć sprzeczność przepisów obu ustaw).

Nowy art. 41a uwzględnia, że przedmiotem zastawu rejestrowego mogą być także prawa własności przemysłowej, dla których są prowadzone rejestry zgodnie z przepisami ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117, z późn. zm. – art. 53 i 149).

Proponowany obowiązek działania sądu rejestrowego z urzędu wynika z przekonania, że tylko taka zasada zapewni zgodność wymienionych rejestrów, a jednocześnie nie będzie stanowić zbytniego obciążenia sądu

w związku z małą liczbą wpisów tego rodzaju.

Uzupełnieniem wprowadzenia art. 41a są proponowane zmiany w art. 2 i 3 niniejszej ustawy.

Uzasadnienie zmiany w art. 42:

Dodawany ust. 2a i nowa treść ust. 3 dotyczą nowej możliwości udzielania informacji, wydawania odpisów i zaświadczeń z rejestru zastawów drogą elektroniczną.

Wnioski do centralnej informacji rejestru zastawów składa się na urzędowych formularzach – zgodnie z treścią art. 39 ust. 4 ustawy. Wnioski te będą mogły być składane także drogą elektroniczną (zob. proponowany art. 43a). Odpisy i zaświadczenia wydawane przez Centralną Informację o zastawach rejestrowych w formie papierowej będą jednak miały moc dokumentów urzędowych wydawanych przez sąd, wobec braku przepisów o elektronicznej pieczęci w ustawie o podpisie elektronicznym.

W treści dodanego przepisu ust. 4a w art. 42 ustawy proponuje się zwolnić z opłat za udzielanie informacji oraz wydawanie odpisów i zaświadczeń Skarb Państwa i instytucje państwowe, których zadanie nie polega na działalności gospodarczej (np. sądy, prokuraturę, Policję). Zostało przyjęte rozwiązanie obowiązujące od kilku lat przy wydawaniu odpisów i informacji z Krajowego Rejestru Sądowego.

Uzasadnienie dodania art. 43a:

Proponowany przepis zawiera upoważnienie ustawowe dla Ministra Sprawiedliwości do wydania aktu wykonawczego, aby określić regulacje techniczne mające ujednoczyć sposób przesyłania pism i dokumentów, które będą mogły być wysyłane drogą elektroniczną. Proponowane rozwiązanie przeniesienia kwestii organizacyjno-technicznych do aktu wykonawczego wynika z szybkiego rozwoju techniki i jest analogiczne do rozwiązania przy KRS.

Uzasadnienie dla art. 2 ustawy:

Art. 67 ustawy – Prawo własności przemysłowej przewiduje, że przeniesienie patentu jest skuteczne wobec osób trzecich dopiero z chwilą wpisu tego przeniesienia do rejestru patentowego, jednak nie określa relacji tego rejestru z danymi o ograniczonym prawie rzeczowym wpisanymi do rejestru zastawów.

Celem wypełnienia luki w przepisach, zgodnie z obowiązującymi przepisami o rejestrach, przewidziano, że ustanowienie zastawu rejestrowego na patencie jest skuteczne z chwilą wpisu do rejestru zastawów. Reguła ta będzie miała odpowiednie zastosowanie także do innych praw, o których stanowi Prawo własności przemysłowej (np. prawa ochronnego na znak towarowy).

Na sąd dokonujący wpisu do rejestru zastawów nałożono obowiązek zawiadomienia z urzędu o dokonanym wpisie organu prowadzącego rejestr danego prawa własności przemysłowej (nowy art. 41a ustawy o rejestrze zastawów).

Uzasadnienie dla art. 3 ustawy:

Przedmiotem zastawu rejestrowego mogą być statki powietrzne podlegające wpisowi do rejestru cywilnych statków powietrznych (art. 34 i nast. ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze). Do rejestru statków są wpisywane także „prawa rzeczowe ustanowione na statku powietrznym” (art. 36 ust. 1 pkt 1 Prawa lotniczego), przy czym okoliczność podlegająca wpisowi do rejestru statków jest skuteczna wobec osób trzecich, gdy zostanie wpisana do rejestru statków (art. 38 ust. 1).

Proponowana zmiana ma na celu usunięcie sprzeczności obu ustaw, uzależniając skuteczność wpisu w rejestrze statków od dokonania wpisu w rejestrze zastawów.

Równocześnie na sąd dokonujący wpisu w rejestrze zastawów obowiązek zawiadomienia z urzędu o dokonanym wpisie organu prowadzącego rejestr statków powietrznych (nowy art. 41a projektu).

Uzasadnienie dla art. 4 ustawy:

Art. 4 projektu zawiera niezbędne przepisy przejściowe dotyczące przepisów postępowania oraz przepisów materialnych, istotnych dla stron umowy zastawniczej.

W art. 4 ust. 1 projektu zawarto regulacje o stosowaniu przepisów dotychczasowych w sprawach, w których wnioski zostały złożone przed dniem wejścia w życie ustawy. W przypadku złożenia wniosku po tej dacie, ale wraz z umową zastawniczą podpisaną przed dniem wejścia w życie ustawy przyjęto, że brak jest podstaw do uznania umów za nieważne i wskazano konieczność ich aktualizacji (art. 4 ust. 2 projektu).

Uzasadnienie dla art. 5 ustawy:

Wejście w życie ustawy po upływie 3 miesięcy od daty jej ogłoszenia jest konieczne ze względu na potrzebę dostosowania systemów informatycznych do ostatecznego kształtu ustawy. Jest to minimalny czas, niezbędny do wdrożenia tych systemów w wydziałach rejestru zastawów i w centralnej bazie danych rejestru, pozwalający także na wprowadzenie zmienionych formularzy wniosków rejestrowych oraz umożliwiający zainteresowanym osobom dostosowanie się do nowych rozwiązań (np. przez uzyskanie podpisu elektronicznego gwarantującego elektroniczny dostęp do sądów prowadzących rejestr zastawów i centralnej informacji).

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje akt normatywny

Projekt oddziałuje na podmioty zabezpieczające swoje wierzytelności zastawem rejestrowym oraz na zastawców, czyli podmioty uprawnione do rozporządzenia przedmiotem zastawu. Ustawa znacząco poszerza krąg podmiotów mogących zabezpieczyć swoją wierzytelność zastawem rejestrowym.

Zmiany ustawy w obszarze elektronicznego dostępu do wydziałów Rejestru Zastawów (RZ) i Centralnej Informacji o zastawach rejestrowych obejmują:

- Wydziały Gospodarcze Rejestru Zastawów w sądach rejonowych,
- osoby składające wnioski i dokumenty do wydziałów Rejestru Zastawów,
- osoby korzystające z usług Centralnej Informacji o zastawach rejestrowych.

Wyniki przeprowadzonych konsultacji

Projekt regulacji został przesłany do wszystkich resortów, Rady Legislacyjnej, Narodowego Banku Polskiego, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i Związku Banków Polskich. Ponadto projekt był konsultowany z: Sądem Najwyższym, Naczelnym Sądem Administracyjnym, Krajową Radą Sądownictwa, Stowarzyszeniem Sędziów Polskich IUSTITIA, Krajową Radą Radców Prawnych, Naczelną Radą Adwokacką, Krajową Radą Notarialną, Krajową Radą Komorniczą, Business Centre Club, Krajową Izbą Gospodarczą, Polską Konfederacją Pracodawców Prywatnych, Konfederacją Pracodawców Polskich, Związkiem Rzemiosła Polskiego, Związkiem Banków Polskich, Bankiem Światowym oraz Krajową Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową. Ww. podmioty pozytywnie oceniły zaproponowane zmiany. Projekt został zaopiniowany przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego. Został również udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronach podmiotowych Ministra Sprawiedliwości zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414). Nikt nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem w trybie

art. 7 ust. 1 ww. ustawy.

Cel regulacji

Głównym celem regulacji jest usunięcie barier i pełne wykorzystanie zastawu rejestrowego w praktyce. W tym celu znosi się ograniczenia podmiotowe po stronie wierzycieli zabezpieczonych, upraszcza postępowania rejestrowe oraz ogranicza sądowe badania wniosków o wpis.

Wpływ na rynek pracy

Projektowane przepisy nie mają wpływu na rynek pracy.

Wpływ na sytuację i rozwój regionalny

Wejście w życie proponowanych rozwiązań ułatwi dostęp do Wydziałów Gospodarczych Rejestru Zastawów i do dokumentów wydawanych przez Centralną Informację o zastawach rejestrowych wszystkim zainteresowanym, którzy przebywają w miejscach oddalonych od sądów i ekspozytur Centralnej Informacji oraz usprawni i przyspieszy postępowanie rejestrowe w tym zakresie.

Wpływ regulacji na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki

Wejście w życie projektowanych zmian będzie miało pozytywny wpływ na konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną gospodarki. Projektowane zmiany ustawy wpłyną na zwiększenie bezpieczeństwa obrotu przez unowocześnienie instytucji zastawu rejestrowego i tym samym częstsze wykorzystywanie tej formy zabezpieczenia rzeczowego. Powyższy czynnik powinien przyczynić się do zwiększenia pewności obrotu gospodarczego na obszarze RP między podmiotami krajowymi jak i zagranicznymi.

Wpływ regulacji na dochody i wydatki budżetu oraz sektora publicznego

Wejście w życie znowelizowanych przepisów spowoduje skutki dla budżetu państwa. Całkowity koszt zaproponowanych zmian ustawy został oszacowany na kwotę 2 100 tys. zł.

Na powyższy koszt składają się następujące wydatki związane z modyfikacją systemów informatycznych:

- 1) przystosowanie wykorzystywanych w wydziałach rejestrowych systemów informatycznych do możliwości elektronicznego składania wniosków („e-dostęp”) oraz uzyskiwania drogą elektroniczną informacji z Centralnej Informacji. Koszty związane z zakupem urządzeń do składania podpisu elektronicznego dla wydziałów RZ oraz samej funkcjonalności „e-dostępu” zostały objęte budżetem na budowę systemu portalowego,
- 2) dostosowanie systemów informatycznych eksploatowanych w wydziałach Rejestru Zastawów do zmian merytorycznych wprowadzonych niniejszą ustawą, wypracowanych przez zespół roboczy powołany wspólnie przez Ministerstwo Sprawiedliwości i Narodowy Bank Polski, w zakresie wprowadzenia:
 - dodatkowego adresu dla doręczeń w przypadku osoby, która posiada miejsce zamieszkania (siedzibę) poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej,
 - zmiany zakresu danych wprowadzonych do rejestru,
 - kontroli terminów, po upływie których sąd z urzędu powinien wykreślić zastaw z rejestru,
 - implementacji przepisów pozwalających na dokonywanie w rejestrze zastawów wpisów z urzędu, które dotychczas nie występowały w tym postępowaniu,
 - wspomagania kontroli informowania wskazanych instytucji o wpisaniu zastawu rejestrowego na określonych rodzajach przedmiotów.

W ramach budżetu na rok 2007 na realizację niniejszego zadania została wydatkowana kwota 400 tys. zł, która sfinansowała realizację elektronicznego dostępu do wydziałów Rejestru Zastawów oraz Centralnej Informacji rejestru zastawów.

Pozostałe zadania wynikające z projektu, oszacowane na kwotę 1 700 tys. zł., zostaną zrealizowane w ramach środków zaplanowanych w ustawie budżetowej na rok 2008 (część 15 – sądy powszechne).